

a megjegyzés rovatba, erről.
Ha már kiírom betűvel a hónapot,
rögzítem: a holt idényhez képest
nem volt rossz a hang vagy a beállítás,
és jó ideig mind a két szemeddel
néztél.

Szeles Judit

Az emlékezés helye

Az akkori téeszelnök –
a faluban csak Stróf Miskaként emlegették –
felszántatta a porcsalmi zsidó temetőt.
A sírköveket elhordta alapnak az épülő házába.
A kegyelet helyét meggyfákkal ültette be.
A lankáson újfahértói fűrtös nőtt.

Akkoriban meggyet exportált
a helyi konzervgyár. Jó ára volt.
A befőttből a nyugat-németek
pitét sütöttek és megették.

Jizkor-könyv

A csengeri zsinagógában soha nem volt cipőgyár,
ugyanis az építményt 1958 táján elbontották,
a *Jizkor-könyv* szerint a mátészalkai hitközség
adta el építési anyagként.

Még gyermekkoromból emlékszem az épületre,
s a mögötte lakó Lauthmann bácsira is.
A zsinagóga mellett volt az 1890-es években épült iskola,
ahol egészen 1989-ig folyt a tanítás.
A cipőgyár csak 2000 körül vette meg az épületet,
ahol raktárt és szabászatot rendezett be.

A temető

A New York-i kaftánosok csak pár szót tudtak magyarul, például *boondashkenier*.

A jiddissel sem mentek már sokra, angolul meg nem tudott senki a faluban. Tolmácsot kellett fogadniuk Pesten.

Mindenki csodálkozott, hogy nincs melegük a nagy fekete kabátban és a nercprémes kalapban.

Nyár közepe lehetett, negyven fok árnyékban.

Ördögszekeket kergetett a forró szél.

A temetőt, az őseik maradványait keresték.

A meggylankára vezették őket, oda, ahol a cigánytelep kezdődik.

És a fákra mutattak: *Ez a temető.*

A meggyfák a ti őseitek!

A zsidók az ég felé fordították a tenyerüket,

és – ahogy a forró szél hajlította a kis fákat –

hajlongtak ilyen imádságot mormolva:

Adja az Örökkévaló, hogy érkezzon el mihamarabb

a Messiás és vele együtt a halottak feltámadása,

és az Örökkévaló végképp törölje le a gyászolók könnyeit.

A könyv

A könyvet a csengeri és porcsalmai zsidók kitelepítéséről a reggeli postával kaptam meg.

Pár hetet keringett az európai állomásokon.

Kibontás után a dohányzóasztalon hevert addig, amíg fekete szárnyai nem nőttek, mint a varjaknak.

Egész nap a szobában röpködött kétségbeesetten,

de megfogtam, és kézben tartom. Fekete, mint

a New York-i rabbi kaftánja, szárnyait csapkodja

még fogságba esése után is. *Jizkor-könyv.*

Cirkusz

Mátészalkán kétutcás volt a gettó.
Akkor már húszezren zsúfolódtunk ott.
A hely olyan kevés volt, hogy padláson,
minden elképzelhető helyen laktunk.
Akadtak, akik a temetőbe szorultak ki.
Magyar csendőrök kísérték Mátészalkáig.
A lakosság közömbösen viselkedett, de
volt, aki örült és tapsolt, és azt mondták,
soha többé ne lássanak bennünket.
Mintha cirkusz lett volna, nézték a menetet.

Géczi János

Az öregekről

Az ügyeletet tartó látnok figyelmeztet,
veszélybe kerül a Theatrum Pompeium:
a pávacsbék szétszélednek, nem juthatnak
élelemhez. Tapasztalja, a város jövőt
taksáló suttyoí a szent hely körül lebzselnek,
mondatokat skandálnak, és azok tartalma
többnyire baljós. A bős kockajátékosok
minduntalan hajba-, hajba- és hajbakapnak.

Te is fiam – állítják a görögül szólók,
de, akik értik, tudják, a και συ τεκνον
másként jelenik meg, ha hallják, ha olvassák,
némán vagy félhangosan kimondják. Aszerint,
aki latinra fordítja, a *Tu quoque, Brute,*
fili mi hangzik el, amelyre a rétorok
*Et tu mi fili, Brute*ként hivatkoznak.
A hagyomány majd följegyzi: akit istenné

ölnek, a nevéből a Gaius feledésbe
megy, de függönyként takaró lepelle válik,
mint a bejáraton, a nyílás bronzszögébe
akadó köpeny. Ami marad, az a Iulius Caesar –
kiváló kögazda és remek politikus.
A beszédeiből töredékek nyilvánosak.
Harmincöt szenátor egyként gyilkol. Más szerint